

Rozwój poznawczy

na podstawie: B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.),
Psychologia rozwoju człowieka. Tom 3, Wydawnictwo Naukowe PWN,
Warszawa 2002

Rozdział 1: Rozwój Poznawczy

Plan Rozdziału: Płaszczyzny Zmian Rozwojowych do Rozważenia

W rozdziale przedstawione zostaną trzy płaszczyzny zmian rozwojowych w zakresie poznawczym. Pierwszą z nich są zmiany ilościowe dotyczące poziomu inteligencji ogólnej. Drugą to przekształcanie się sposobów myślenia, z uwzględnieniem krytyki teorii Piageta oraz postformalnych sposobów myślenia. Trzecią płaszczyzną są przekształcenia rozwojowe w procesach przetwarzania informacji, obejmujące spostrzeganie, uwagę, pamięć i szybkość przetwarzania informacji.

1. Zmiany Ilościowe w Zakresie Poziomu Inteligencji Ogólnej

Rozwój zdolności poznawczych przebiega krzywoliniowo – wzrost, stabilizacja, regres. Badania poprzeczne prowadzą do artefaktów wynikających z różnic między generacyjnymi. Badania sekwencyjne Schaie wykazują, że regres nie jest aż tak istotny statystycznie, występuje duże zróżnicowanie indywidualne wyników. Wnioskowanie o przebiegu rozwoju na podstawie wartości przeciętnych osiągnięć w grupach wiekowych jest ograniczone.

Przekształcenia struktury zdolności obejmują zadania werbalne i niewerbalne, gdzie poziom zdolności niewerbalnych obniża się w dorosłości, a werbalnych wzrasta. W zadaniach szybkościowych i nieszybkościowych rozróżnia się inteligencję płynną i skryzalizowaną. Poziom wykonania zadań związanych z inteligencją skryzalizowaną nie spada, a nawet wzrasta do 70 roku życia, zaś związanych z inteligencją płynną spada już od 35-40 roku życia. Model Baltesa wyróżnia inteligencję

mechaniczną i pragmatyczną, gdzie inteligencja mechaniczna to płynna, a pragmatyczna to skryształizowana ze szerszym zakresem umiejętności i zdolności, takich jak znawstwo, zdrowy rozsądek czy zdolności specjalne.

2. Przekształcanie się Sposobów Myślenia

W rozwoju poznawczym wg Piageta, po adolescencji rozwój polega wyłącznie na stopniowym konsolidowaniu i stabilizowaniu się formalnych sposobów rozumowania logicznego lub na wyrównywaniu ewentualnych opóźnień rozwojowych. Krytyka teorii Piageta wykazuje, że pewne operacje umysłowe pojawiają się wcześniej niż sądzono, a myślenie formalne pojawia się nie tylko później, ale również rzadziej.

Rzeczywisty rozwój postformalnych sposobów myślenia obejmuje teorie „piątego stadium”, które mają charakter formalno-logiczny. Koncepcja myślenia metasystemowego i paradygmatycznego autorstwa Commons'a oraz koncepcja zaangażowania epistemicznego według Perry'ego to przykłady tych teorii. Koncepcja operacji dialektycznych autorstwa Riegela oraz postformalne stadium odkrywania problemów według Arlin to natomiast teorie, w których rozwój zatracą formalno-logiczny charakter.

Właściwości myślenia dorosłych to relatywizm, kontekstualność i dialektyka, co jest warunkiem koniecznym osiągnięcia stadium operacji formalnych. Status rozwojowy postformalnych sposobów myślenia obejmuje modele twarde (stadia, np. Piaget, Kohlberg) oraz model postformalny, w którym rozwój jest wielokierunkowy i złożony, brak twardego stadium.

3. Przekształcenia Rozwojowe w Procesach Przetwarzania Informacji

Spostrzeganie i uwaga ulegają doskonaleniu wraz z wiekiem i ćwiczeniem, a jednocześnie w okresie starzenia się spada pojemność uwagi. W zakresie pamięci występuje model magazynowy, gdzie pamięć sensoryczna nie ulega regresowi,

pamięć krótkotrwała jest zależna od wieku i ćwiczeń, a pamięć długotrwała u starzejących się osób częściej charakteryzuje się deficytami w przypominaniu niż w zapamiętywaniu, z powodu występowania deficytów na najgłębszym, semantycznym poziomie przetwarzania (po 60 roku życia). Model głębokości przetwarzania uwzględnia wpływ poziomu przetwarzania na jakość zapamiętywania.

W zakresie szybkości przetwarzania informacji występuje spowolnienie procesów poznawczych, utrata płynności i pojemności systemu przetwarzania, wynikające z mechanizmów neurofizjologicznych, takich jak ubytki w mielinizacji i spadek szybkości przewodzenia impulsu. Ćwiczenia prowadzą do większego przyrostu wprawy u starzejących się osób niż u młodszych, jak wykazują badania Baltesa.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.